

Κείμενο 1

Η αρχιτεκτονική του λάθους

Από το βιβλίο του Διονύση Καρατζά «Δια βραχέων», εκδ. Το Δόντι, 2007.

Είναι συνήθης η αναφορά των πολεοδόμων, των αρχιτεκτόνων, των συγκοινωνιολόγων, των μελετητών και των επιχειρηματιών στον όρο «ιστορικό κέντρο των πόλεων». Προφανώς, ο όρος παραπέμπει στο σημείο μιας πόλης από το οποίο ξεκίνησε η οικοδόμησή της. Και βέβαια, σ' αυτήν την περιοχή αποτυπώνεται η παράδοση και γενικότερα ο πολιτισμός και η αισθητική των κατοίκων της στο πέρασμα του χρόνου.

Ιδιαίτερα σήμερα, οι πιο πολλοί δείχνουν έναν αόριστο και κάποτε δουλικό σεβασμό στο ιστορικό κέντρο της πόλης τους. Άλλοι το θεωρούν ταμπού και το εγκαταλείπουν ως διατηρητέο, ενώ άλλοι το ταυτίζουν με το εμπορικό κέντρο και επενδύουν στα νεοκλασικά κτήρια κερδοφόρες επιχειρήσεις. Ωστόσο, στα περίχωρα και στις καινούργιες γειτονιές –απενοχοποιημένοι οι περισσότεροι από ιστορικές ευθύνες και πολιτισμικές τύψεις- οικοδομούν ομοιόμορφες πολυκατοικίες, εκκεντρικές μονοκατοικίες και μεταμοντέρνες κατασκευές με μια θαυμαστή ασάφεια...

Δεν ξέρω αν αυτό το αλαλούμ¹ εκφράζει σε βάθος την εποχή μας. Ξέρω όμως ότι έχουμε (ή μας έχουνε) μάθει μόνο να υπάρχουμε και μάλιστα σαν εκθέματα μιας διαρκούς «αναισθητικής βαναυσότητας» κατά τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο. Έχουμε χάσει το ιστορικό κέντρο της καρδιάς μας και το ενδιαφέρον μας εξαντλείται στην προβολή της εικόνας μας προς τους άλλους. Και, για να υπερβάλω, νομίζω ότι στις μέρες μας υποφέρουμε από τη νόσο της εξωστρέφειας και την επιδημία του γιγαντισμού του μηδενός.

Έτσι, σε όλες τις ενέργειες και τις συμπεριφορές μας προκαλούμε, «φωνάζουμε». Μας γοητεύει ο θόρυβος, ο σαματάς. Από την ενδυμασία μέχρι την κατοικία απουσιάζει η αρμονία, η αισθητική, η πρόκληση στο θαύμα του ωραίου. Σπανίζει η εσωτερικότητα που διαμορφώνει παράδοση και μνήμη.

Δεν ζούμε στην πόλη μας και στην κατοικία μας με το νόημα της οικειότητας και της βίωσης. Μας ενδιαφέρει το πού και όχι το πώς. Δηλαδή, μας ενδιαφέρει το οικοδομικό τετράγωνο, το κτήριο, το ρούχο, αλλά όχι το καθρέφτισμα της ψυχής μας σε αυτά. Ξεχνάμε ότι οι πόλεις είμαστε εμείς. Ότι τα πράγματα είναι για μας. Γι' αυτό και φτάνουμε στον

1 Τρέλα, παράνοια, πολυμορφία (χωρίς αισθητική)

παραλογισμό της απόκτησης και μαζί της ανέχειας, της πολυτέλειας και ταυτόχρονα της κακογουστιάς.

Με άλλα λόγια, δεν καλλιεργούμε συναισθήματα και όνειρα. Κανονίζουμε μόνο συναντήσεις, δημιουργούμε ανάγκες και νιώθουμε επιτυχημένοι να τρέχουμε να τις ικανοποιούμε. Αντί για πάθος, «κερδίζουμε» το λάθος. Είναι κι αυτό κάτι... Άραγε, θα μας διδάξει την αλήθεια;

Κείμενο 2

[Η δύναμη του ρυθμού]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τις ταξιδιωτικές εμπειρίες του Νίκου Καζαντζάκη στην Οξφόρδη – Καίμπριτζ, στο βιβλίο ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ, ΑΓΓΛΙΑ, εκδ. Ελ. Καζαντζάκη, Αθήνα: 1964 (5^η έκδοση), σ. 149.

Να μάθεις πως υπάρχει μέσα στον άνθρωπο μια δύναμη που νιώθει πιο βαθιά από την καρδιά, βλέπει πιο καθαρά και πιο πέρα από το νου και που δεν έχει όνομα, και μονάχα στην τόλμη, στην ευγένεια και στην αγνότητα γίνεται φανερή, και στην πράξη. Κι αυτή τη δύναμη ν' αφήσεις να σε οδηγεί και να της έχεις απόλυτη εμπιστοσύνη· και στο θάνατο να σε ρίξει, μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.

Τι είναι λοιπόν ρυθμός; Μια κεντρική κίνηση όλο αρμονία, που κυβερνάει το στοχασμό και την πράξη μας. Ένας «αόρατος Μονάρχης» που προστάζει –κι όλα τα στοιχεία, υλικά και πνευματικά, που αποτελούν την εφήμερη ομοσπονδία της ύπαρξής μας, υπακούουν ελεύθερα· ελεύθερα, γιατί ξέρουν πως η προσταγή αυτή είναι η πιο βαθιά τους προσωπική επιθυμία.

Όποιος έχει ρυθμό είναι λυτρωμένος. Ό,τι κι αν κάνει, είναι σωστό, δηλαδή αρμονισμένο με όλη του την ύπαρξη, συνέχεια αλάθευτη του περασμένου ψυχικού καιρού, γόνιμος σπόρος του μελλούμενου. Όποιος έχει ρυθμό δε φοβάται να παραστρατήσει μήτε να παραβεί καμιά εντολή· γιατί μέσα του δουλεύει ο νομοθέτης, κι η κάθε πράξη δεν είναι πια παρά κύρωση κι εφαρμογή του μέσω του νόμου.

Ο ρυθμός είναι μαγνήτης μέσα στα σπλάχνα μας και τραβά όλα τα ρινίσματα της σάρκας και της ψυχής και τα κρεμάει συνεχτικά στον αγέρα, σαν αδιάσπαστο ακατάλυτο σταφύλι. Ο ρυθμός μονάχα μπορεί να νικήσει την αποσύνθεση και το θάνατο.

Κείμενο 3

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ (απόσπασμα)

Από το βιβλίο με ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου «Ποιήματα ΣΤ': Τέταρτη διάσταση (1956–1972)» (25η έκδ. Αθήνα: Κέδρος, ΑΘΗΝΑ, ΣΙΚΥΩΝ, ΗΡΑΙΟΝ, ΣΑΜΟΣ, Δεκέμβρης 1966 – Οχτώβρης 1970).

Θαρρώ πως δε μ' ακούς· — σα να βιάζεσαι. Μα, ναι, όλοι βιαζόμαστε να σταματήσει ο άλλος, να μιλήσουμε εμείς. Και καθένας μας μονάχα τα δικά του λόγια ακούει. Τι σημασία έχουν τα λόγια; Μόνο η πράξη μετριέται και μετράει, — όπως τόνιζες πάντα. [...]

Πώς αφήσαμε τις ώρες μας και χάθηκαν, πασχίζοντας ανόητα να εξασφαλίσουμε μια θέση στην αντίληψη των άλλων. Ούτε ένα δικό μας δευτερόλεπτο, μέσα σε τόσα μεγάλα καλοκαίρια, να δούμε τον ίσκιο ενός πουλιού πάνω στα στάχια — μια μικρή τριήρης σε μια πάγχρυση θάλασσα· — μπορεί μ' αυτήν ν' αρμενίζαμε για έπαθλα σιωπηλά, για κατακτήσεις πιο ένδοξες. Δεν αρμενίσαμε.

Ώρες ώρες, μου φαίνεται πως είμαι ένας ήσυχος νεκρός που κοιτάζει εμένα τον ίδιο να υπάρχω· παρακολουθεί με τ' άδεια του μάτια την κίνησή μου, τις χειρονομίες μου· [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Εξήγησε με συντομία (50 περίπου λέξεις) τι εννοεί ως ρυθμό μεταφορικά στο Κείμενο 2 ο Νίκος Καζαντζάκης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. «...μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.» (1^η παράγραφος)

«Τι είναι λοιπόν ρυθμός;» (2^η παράγραφος)

«αόρατος Μονάρχης» (2^η παράγραφος)

Να σχολιάσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των παραπάνω σημείων στίξης στο Κείμενο 2 (μονάδες 6)

β. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συναντάμε, ανάμεσα στα άλλα, μια αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 2) και τι εκφράζει, αν λάβουμε υπόψη τα συμφραζόμενα που ακολουθούν (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας προσπαθεί να παρακινήσει και να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη προς μια ορισμένη στάση ζωής. Να βρεις πέντε γλωσσικές επιλογές που υπηρετούν την παραπάνω στόχευση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το βασικό ερώτημα που αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Γιατί οι διαπιστώσεις στις οποίες προβαίνει ο αφηγητής είναι επίκαιρες στις μέρες μας; (150 περίπου λέξεις)

Μονάδες 15